

UOT 63; 504.062

**AQROPARKLARIN YERLƏŞMƏSİ VƏ ƏRAZI TƏŞKİLİNİN
MÜƏYYƏN OLUNMASI ÜÇÜN ƏSAS FAKTORLAR**

R.Z.MİRZƏYEV

Lənkəran Dövlət Universiteti

ruslan.mirzeyev01@mail.ru

Məqalədə aqroparkların yaradılması və onların yerləşdirilməsi üçün əsas faktorlar göstərilmişdir. Parkların yerləşməsinə müxtəlif amillərin təsiri və qarşılıqlı asılılığı geniş formada təsvir olunmuşdur. Dünya təcrübəsindən yararlanaraq ərazi seçiminin düzgün təyini, klasterləşmə və aqropark konsepsiyasının gələcək üstünlüklərinin izahı verilmişdir.

Açar sözlər: aqropark, biznes plan, investisiya, infrastruktur, kənd təsərrüfatı, logistika, klasterləşmə, sənaye parkı, sosial səməra.

Aqrosənaye parklarının yerləşməsi müxtəlif xarakterlərdə əks olunur. Parkların “Sənaye” impulsu onların iri şəhərlərə cazibəsini doğurur. Empirik məlumatlardan məlumdur ki, sənaye parklarının əksəriyyəti şəhər rayonlarında yerləşdirilmişdir.

Xammala və bazarlara yaxınlıq arasında incə tarazlıq mövcuddur. Aqrar sənaye şirkətləri bol k/t xammalından asılıdırlar və buna müvafiq olaraq ərazi və yerləşmə haqqında öz qərarlarını yönəldirlər [3]. Lakin onlar, həmçinin istehlakçı və əhali kütləsinin sıxlığı ilə müşayiət olunan mərkəzlərə yaxın olmağa meyillidirlər.

Parkların “aqrar” və ya “aqro” impulsu əksinə olaraq, onları kənd və ya şəhərtrafi istehsal zonalarının ətrafında yerləşməsinə, xüsusilə mövcud aqrar bazalı klasterlərə bitişik yerləşməsinə təşviq edir. Parkların əlverişli mövqeyə malik kənd və ya yarımşəhra ərazilərdə, lakin şəhər aqlomerasiyalarından aralı məsafədə yerləşdirilməsi, torpağın səmərəli qiymətlərlə əldə edilməsinə imkan yaradır. Əhali sıxlığı yüksək olan ölkələrdə bunu etmək çox vaxt mümkün olmur.

Parkın yerləşməsi bir neçə amildən asılıdır:

- *Sənaye parkı üçün torpaq sahələrinin mövcudluğu. Sənaye məqsədli istifadə üçün yararlı torpaqların (məsələn, səs-küydən və digər pozuntulardan qorunması ilə əlaqədar yaşayış qaydalarından təsirlənməməsi) və müvafiq istehsal fəaliyyətləri ilə əlaqəli torpaqları (park icarədarlarını təmin etmək üçün xammal istehsalı) nəzərdə tutur;*

- *Onun əsas fəaliyyətinin xarakteri. Effektiv aqropark üçün əsas tələb istehsal prosesində xammal materiallarını ardıcıl və qənaətli şəkildə təmin edən sahələrə əlverişli giriş imkanı;*

- *Şlüz (gateway) infrastrukturuna giriş. Mümkün olduğu hallarda, agrosənaye parkları əsas Gateway infrastrukturunun (məsələn, əsas ticarət marşrutları üzrə hava limanları və limanlar) yaxınlığında strateji mövqe tapır;*

- *Digər parametrlər. Yaxşı təbii sərvət; müvəffəqiyyətli istehsal və başqa proseslər üçün lazım olan utilitlərin mövcudluğu; mallar və insanlar üçün hamar trafik və nəqliyyat axını; bir çox kritik istehlakçılar, təchizatçılar, insan resursları və maarifləndirici mərkəzlər; nəhəng bazarların mövcudluğu; yerli hakimiyyətin sədaqəti [4].*

İdeal olaraq, parkın məqsədə müvafiqliyi və strategiyası siyasi fikirlərə deyil, biznes plana uyğun olmalıdır. Parkın yerləşəcəyi ərazinin təyini parkın strateji hədəflərinə uyğun olaraq iqtisadi və işgüzar əsaslandırılmalara və effektivliyə tam ciddiyyəti və şəffaflığı ilə cavab verməlidir. Siyasi motivlər üzərində qurulan və iqtisadi cəhətdən səmərəsizliyi ilə seçilən parkların reallaşdırılmasından uzaq olmaq lazımdır. İqtisadi potensialından asılı olmayaraq zəif inkişaf etmiş rayonlarda aqrar sənayenin sürətləndirilməsi üçün aqroparkların yaradılmasından siyasi alət kimi istifadə olunması ümumi səhvlərə aiddir. Yalnız ərazinin seçilməsi istehsal xərclərinin və aqro sənaye parkında yerləşəcək şirkətlərin müqavilə xərclərinin artımına səbəb olacaqdır [5].

Aqroparkların yaradılması üzrə dünya təcrübəsindən məlumdur ki, parkların yaradılması üçün ərazi seçiminə rayonda artıq mövcud olan və fəaliyyət göstərən şirkətlər, həmçinin universitet və tədqiqat mərkəzlərinin olması təsir göstərə bilər.

Parkın təyini onun ərazi seçimi qədər vacibdir. Park qənaət etmək baxımından ərazisinə görə nə çox kiçik olmalı, nə də icarədar şirkətlərin əlavə xərclər və məşğulluğa gətirib çıxaran böyük ölçülərə malik olmamalıdır. Bu element həlledici səviyyədə parkın maliyyə sabitliyinə təsir edəcək. Bundan əlavə böyük parklar ilə yerli əhali və biznes cəmiyyəti arasında münaqişələr yarana bilər. Bu zaman mərhələli tikintidən istifadə etmək daha məqsədə uyğundur.

Parkın ölçülərinin düzgün seçimi bir sıra faktorlardan asılıdır:

- Ölkənin siyasi iqtisadiyyatı;
- Tələbat, investisiya və iş yerləri üzrə proqnozlar;
- Əlavə edilmiş dəyər, sənaye sahələrinin sayı və inkişaf səviyyəsi;
- Gözlənilən bazarın ölçüsü (miqyası);
- Yeni parkların yaradılması və mövcud olanların genişləndirilməsi

üçün torpaq bazarlarının dəyərinə təsir edən kənd/sənaye torpaq bazarlarının dinamikası;

- Sənaye və logistik platformalar, tədqiqat, həmçinin yaşıl və yaşayış sahələrinin daxil olduğu parkların funksiyaları və onlarla bağlı ixtisaslaşdırılmış zonaların miqdarı yalnız aqrosənaye parklarına malik olan parklardan daha çox tendensiyaya malikdirlər;

- Dövlət maliyyələşdirilmə üzrə təşəbbüslər;
- Ərazinin standart ölçülərinin dizayn və ya təcrübə proqramına uyğunluğu.

Aqropark üçün ərazi seçimi - aqropark layihəsinin uzunmüddətli perspektivdə kompleks, çox istifadəçili və çox səviyyəli yanaşmanı dəstəkləmək üçün əsas strateji qərardır.

Ərazi klasterləşməsi (qruplaşma) aqropark konsepsiyasının əsasını təşkil edir. Təcrübədə qruplaşmanın müxtəlif formaları ola bilər. Həmçinin k/t və qeyri-k/t fəaliyyətinin müxtəlif kombinasiyalarına rast gəlinə bilər [2]. Aqroparkların və klasterləşmənin yeddi üstünlüyünü qeyd etmək olar:

1. Qapalı dövr

Əgər kənd təsərrüfatı fəaliyyəti sahələri bir məkanda qruplaşmışdırsa, qapalı dövr: ekosistem yaratmaq mümkün olacaqdır. Aqropark üzvləri bir-birinin tullantı və əlavə məhsullarından istifadə edə bilərlər. Bu, sahəyə və enerjiyə qənaət etməklə, ətraf mühitə təsiri azaldacaqdır. Qapalı dövrə həm kiçik, həm də böyük aqroparklarda nail olmaq mümkündür. Amma, yalnız böyük müəssisələrdə kifayət qədər investisiya qazancı olacaqdır. Misal olaraq, 2000 baş heyvan bəsləyən fermer üçün fərdi qaydada ayrıca hava skubberi almaq həm məqsədə uyğun deyil, həm də böyük xərc tələb edir.

2. Nəqliyyat tələblərinin azaldılması

Məkan qruplaşmasının potensial üstünlüyü nəql etməyə olan tələblərinin azaldılmasıdır. Ağır yük maşınları vasitəsilə k/t məhsullarının emal, istehsal və qablaşdırılması üçün bir yerdən digər yerə uzun məsafəyə daşınması əlverişsizdir. Aqroparkların salınması isə bu tip nəqletmələrin əksər hissəsinin lazımsız olmasına gətirib çıxarır. Əgər aqropark əlverişli coğrafi mövqedə - kəşimlərdə, avtomobil və dəmiryol qovşaqlarının yaxınlığında yerləşmişsə, bu xammalın lazımı ünvana çatdırılmasını əhəmiyyətli dərəcədə yüngülləşdirəcək, k/t məhsulunun sonrakı nəqletmələrini asanlaşdıracaq.

3. Şəhər ətrafının qorunması

Aqroparklar kənd ərazilərinin (torpaqların) keyfiyyətini yaxşılaşdıracaqdır (ən azından dolayısi ilə). Hazırda k/t fəaliyyətinin əksər sahələri sənaye xarakteri daşıyır və çox təəssüf ki, onlar hələ də bu ərazilərdə fəaliyyət göstərirlər. Misal olaraq, o qədər də cəlbedici olmayan iri heyvandalıq fermalarını, onların tullantılarını, spesifik qoxu mənbəyi olmasını qeyd edə bilərik. Yaxud gecə-gündüz parlaq işıqlandırma sisteminə malik olan istixanaları, həmçinin bu cür fəaliyyətlə, bitki və heyvan, həmçinin insan bioritminin pozması haqqında misal çəkə bilərik. Bu cür sənaye fəaliyyəti ilə məşğul olan müəssisələrin şəhər rayonlarına, loqistik mərkəzlərə köçürülməsi ilə kənd ərazilərini yenidən istirahət, sağlamlıq, kənd təsərrüfatını tipik sahələri ilə məşğulluq və s. kimi ənənəvi formasına qaytarmaq mümkündür.

4. Canlıların "rifah"ının yaxşılaşdırılması

Ərazi klasterləşməsinin təklif etdiyi dördüncü üstünlük vasitəsilə canlıların (heyvanların) rifah halının yaxşılaşmasına nail olmaq mümkün olacaq. İn-

novation Network «Animal Care» hesabatlarında qeyd olunur ki, yaxşı planlaşdırılmış aqroparklarda qeyd olunan məqsədə çatmaq mümkün olacaq [1]. Heyvanlar hərəkət azadlığına, daha çox günəş şüası və stimullaşdırıcı mühitə malik olacaqlar. Bu sözsüz ki, əvvəlki illərlə müqayisədə qabaqcıl addımdır. Çünki, əvvəlki təcrübədə, heyvandarlıqdan daha çox gəlir əmsalı prioritetli olmuşdur. Burada, rifah deyərəkən, mühit faktorları, boş sahə, heyvanlara qulluq üsulu, tərkibi və s. nəzərə alınır. Hazırda heyvanların kəsilməsi üçün sallaqxanaya göndərilir. Nəticədə nəqliyyatın əhəmiyyəti xeyli artır. Bu isə, heyvanlara və heyvandarlıq təsərrüfatına xeyli zərər vurur. Aqroparklar isə tamamilə qapalı sistem təşkil edir: heyvanlar daxili ərazidə doğulur, bəslənilir və daxildə kəsilir. Bu isə, böyük nəqliyyat xərclərinin azaldılmasına gətirib çıxarır.

5. Xəstəliklərin yayılmasının qarşısının alınması

Son illər fermer, maldar, heyvandalıq və quşçuluq sahəsində təsərrüfatlar çox ciddi fəsadlarla nəticələnən bir çox xəstəliklərlə üzləşirlər. Bunun əsas səbəbi fermalar arasında fiziki əlaqənin mövcudluğu, hava vasitəsilə virusların sürətli yayılmasıdır. Nəticədə çoxlu heyvan məhvi baş vermişdir. Fermaların əksəriyyəti qapalı fəaliyyətə keçmiş, mövcud fəvqəladə vəziyyət böyük ictimai narahatlıq doğurmuşdu. Ağız yarası və quş viruslarının yayılması zamanı, hətta bir çox ev heyvanlarının məhv edilməsi zərurəti yaranmışdı. Aqroparklarda isə, heyvandarlığın qapalı sistem mühitində patogenlərin yaranması ehtimalı son dərəcə kiçikdir. Son nəticədə xaricdən heç bir heyvanın daxildəkilərlə əlaqəsi olmayacaqdır. Hətta daxildə heyvanlar bir-biri ilə əlaqəsiz kiçik qruplarda saxlanılacaqlar. Çox vacibdir ki, fərqlilik təşkil edən qruplar, məsələn, quşlar və qaramal qrupları tamamilə ayrı olmalıdır. Əgər, yenə də hər hansı bir xəstəliyin yayılması müşahidə edilərsə, aqroparklar rahat şəkildə təcrid oluna bilərlər [6].

6. İstehsalçı və istehlakçı arasında kəsilməzliyin yaradılması

İndiki k/t məhsulları istehsalı təcrübəsində qida məhsulları istehsalçıları ilə istehlakçılar arasında əlaqə, demək olar ki, yoxdur. İnsanların qidanın haradan gəlməsi haqqında məlumatı və necə hazırlanması haqqında təsəvvürləri belə, demək olar ki, yoxdur. Bu vəziyyət daha çox öz məhsullarını “təbii” və “ənənəvi” kimi reklam edən, sənaye istehsal üsulu barədə isə heç bir məlumat verməyən istehsalçılar haqqındadır. Uzun illərdir ki, istehlakçılar təşkilatlardan məhsulun harada hazırlanması və tərkibi haqqında informasiyanı özündə açıq şəkildə əks etdirən məlumatı verməyə çağırırlar.

Aqroparklar istehsalçı və istehlakçı arasında uçuşunu yox edərək, ictimai tələblər nəzərə alınmaqla, sosial tələblərə cavab verməklə, ətraf mühiti çirkləndirmədən, ümumi rifah halının yaxşılaşması naminə istehsal həyata keçirə bilərlər. Beləliklə, aqroparklar istehlakçılar tərəfindən tanınan və xüsusi firma nişanları ilə markalanan məhsulları təqdim edə bilərlər.

Əlillər, uşaqlar, yaşlılar üçün nəzərdə tutulan bir sıra qidalar da vardır ki, onlar mütləq şəkildə patogenlərdən azad olmalıdırlar. Tərkibində müəyyən allergenlər olmayan qidalara zəmanət verilməlidir. Bu cür məhsullar xüsusi

qaydada nəzarət olunmaqla, qapalı dövrdə istehsal prosesinin olmasını tələb edir. Qruplaşdırılmış və ideal üslubda layihələndirilmiş aqropark (“Kənd parkları”, “Tematik park”) göstərilən qaydada keyfiyyətli istehsal prosesini həyata keçirməyə imkan verir [7].

7. İqtisadi və sosial səmərənin formalaşdırılması

Hazırda k/t-nın bir çox sahələri kritik vəziyyət yaşayır. Yalnız iqtisadi səmərənin aşağı olması deyil, istifadə metodlarında da kritik hallar mövcuddur. Aqropark konsepsiyası ictimai məsuliyyətli hesab edilən gəlirli istehsal prosesi ilə bu problemləri həll etməyə çalışır. Potensial operatorlar tərəfindən qaldırılan birinci məsələ və sual ondan ibarət olmalıdır ki, “Aqroparklar həqiqətən kifayət qədər gəlir gətirə biləcəkmi?”. Tədqiqatlar göstərir ki, cavab - “Bəli”-dir. Aqroparklar əhəmiyyətli investisiyalar tələb edəcək, istismar xərcləri də kifayət qədər yüksək olacaq. Lakin bu xərclərin bir hissəsi ehtiyatlar vasitəsilə kompensasiya olunacaqdır. Bir neçə şirkətin klasterləşməsi məkan (miqyas) üstünlükləri verir: nəqliyyata tələbatın azalmasına gətirib çıxarır, enerjiyə, yemləmə, tullantıların (peyin və s.) daşınması və məhv edilməsi xərclərini azaldır. Aqroparkda məkan əldə etmək ticarət baxımından cəlbedici olacaqdır. Fermerlər tərəfindən isə müqavimət ehtimalı böyük olacaqdır. Onlar icarədar olmağa deyil, sahibkar olmağa can atırlar. Bütün amilləri diqqətə alaraq, aqroparklar həqiqətən ticarət əhəmiyyətli və həyat qabiliyyətli ola bilərlər. Həmçinin əhəmiyyətli sosial üstünlüklərə də malik olacaqlar: qida məhsullarının təhlükəsizliyi yüksəldiləcək, yollarda dağınıq yığınlar az olacaq, ətraf mühitə mənfi təsirlər azalacaq, heyvanların sağlamlığı və rifahı yaxşılaşacaq, kənd əraziləri isə daha cəlbedici olacaq. Bu sosial amillər kifayət edir ki, hökumət orqanları əlavə maliyyələşdirmə vasitələrindən istifadə etməklə aqroparkların yaradılmasına dəstək versinlər.

K/t-nın əvvəlki intensiv metodları ciddi problemlərə səbəb olur. Bu fakt təsadüfi müşahidəçinin gözündən belə qaçılmazdır. Ona görə də cəmiyyət bu metodların əlavə təsirləri barəsində kritik mövqeyi qəbul edir. Nə qədər ki, ərzaq, qida, xüsusən də ət məhsullarına tələbat yüksəkdir, deməli, k/t sahələrinin ətraf mühitə mənfi təsirləri o qədər artır. K/t sektoru daha çox enerjiden istifadə edir, bu da karbon qazının artmasına dəlalət edir.

Bu gün də k/t-nın analoji olaraq, yenidənqurma tələb edən ayrı-ayrı sahələri mövcuddur. Torpaqların birləşdirilməsi fermer təsərrüfatlarının kəndlərdən açıq sahələrə köçürülməsinə səbəb olduğu kimi, aqroparklar da şəhərə yaxın ərazilərdə qurulmanı tələb edir. Hər iki halda, əhəmiyyətli nisbətdə fiziki yenidən strukturlaşma baş verir. Amma bu yenidənqurmanın xarakter və istiqaməti müxtəlifdir. Bağçılıq, heyvandarlıq, quşçuluq müəssisələri artıq sənayeləşmişdir. Bu fəaliyyət sahələri əvvəllər olduğu kimi geniş torpaq sahəsi tələb etmir. Artıq bir çox münasibətlərdə bu proses birləşmənin əksi kimi xarakterizə olunur.

Aqroparklar miqyasda radikal dəyişikliklərə səbəb olduğu kimi, məşğulluq strukturunda da dəyişiklikləri tələb edir. Bir neçə fəaliyyəti özündə bir-

ləşdirən ərazi klasterləşməsi olduğu halda, maliyyə və insan kapitalının yeni təşkilati formalarının hazırlanması zəruri olacaqdır. Məşğulluq və böyük investisiyalara təminat yaradan nəhəng kooperativlərin yaradılması buna misal ola bilər.

K/t-nın cəmiyyətin həyatında müəyyən mövqeyə malik olmasıyla yanaşı fəaliyyət sahələrinin sonrakı nəticəsinin gözə alınması da gərəklidir. İlk dəfə insanlar 1960-cı illərdə k/t və qida məhsulları istehsalının neqativ nəticələrindən xəbərdar olmuşlar və qırx ildən artıq davam edən torpaqların birləşdirilməsi prosesinə əhəmiyyətli əks təsir fəaliyyətinə başlamışlar. 1985-ci ildə “Torpaqların birləşdirilməsi” haqqında qanun, “Torpaqdan istifadə” haqqında qanunla əvəz olunmuşdur. Qanun təkcə k/t rayonların əlverişli obrazla strukturlaşdırılmamasına görə deyil, təbii və topoqrafiya dəyərlərinin möhkəmləndirilməsi və beləliklə, infrastruktur, istirahət və mədəni tarix abidələrinin tələblərinə bəraət qazandırmışdır. Aqropark konsepsiyası arxasında duran insanlar, sosial informasiyalaşdırma, hazırkı k/t təcrübəsinə öz arqumentlərinin tətbiqi, canlıların, ətraf mühitin və insanların rifahı tələblərinə diqqət edirlər. Buna görə də müasir k/t “rəqabət üstünlüyü” və “istehsal artımı” arqumentlərinə əsaslanmalıdır.

Nəticə: Aqropark eyni ərazi hüdudunda yüksək ixtisaslaşmış biznes sahələrinin müxtəlif növlərini birləşdirərək və onlar arasında əlaqələr quraraq, ənənəvi coğrafi bölgünü aradan qaldırır. O, kifayət qədər böyük miqyasda (30-100 ha və daha artıq ərazidə) təyinatı müəssisələrə ziyansız şəkildə “qarışıq biznes” yaradır. Əsas üstünlük isə avtonomluğu təmin etməklə effektiv “qapalı dövr” yaratmaqdır.

Aqropark konsepsiyasının qurulması kimi yeniliklər qida məhsulları daha effektiv istehsalı ilə yanaşı yeni biliklərin yaranmasına gətirib çıxaracaq və böyük ehtimalla, dünya üzrə qabaqcıl innovasiyaların və biliklərin inkişafı üçün stimula çevriləcəkdir.

Regionun inkişaf maraqları, elmi müəssisələrin, dövlət orqanlarının, məhsul və əmtəə istehsalçılarının maraqlarının innovativ birləşməsinin təmin edilməsini tələb edir. Belə bir birləşmənin həyata keçirilməsinin ən məqbul forması, sürətli inkişafa əsaslanan və elmi qazanc gətirən, istehsalçılara maliyyə, informativ və hüquqi dəstək verən, müəssisələrin innovativ təmaslarını təmin edən aqroparkların və ya aqrotexnoparkların yaradılmasıdır.

Bütün yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq aqroparkların aşağıdakı məsələləri həll etmək üçün nəzərdə tutulduğunu qeyd etmək olar:

1. K/t məhsulları istehsalı, emalı, satışı ilə məşğul olan müəssisələrin və sahibkarların ənənəvi iqtisadiyyatdan şəbəkə iqtisadiyyatına keçidin və müəssisələr arasındakı inteqrasiyanın təmin olunması;

2. İqtisadiyyatın aqro-sənaye sektorunda innovativ sahibkarlığın yeni formalarının inkişafı;

3. Aqrar, istehsal və ərzaq sənayesi sferasında fundamental və tətbiqi elmi tədqiqatların nəticələrindən, yüksək səviyyəli müasir texnologiyalardan istifadə şəraitində rəqabətli məhsul istehsalı;

4. Aqro-sənaye kompleksində innovasiyaların təşviqinin ən mobil formaları kimi orta və kiçik müəssisələr əsasında yeniliklərin inkişafının genişləndirilməsi;

5. Kənd təsərrüfatı elmi müəssisələrinin elmi inkişaflarının kommersiya-laşdırılması yolu ilə regionun təhsil müəssisələrinin, dövlət elmi qurumlarının, elmi təşkilatların inkişafının təmin edilməsi;

6. Regionun ümumi məhsul strukturunda yüksək texnologiyalı məhsulun payının artması, bölgənin iqtisadiyyatının inkişafı, ixrac potensialının stimullaşdırılması və bir sıra digər vəzifələr və s.

ƏDƏBİYYAT

1. Animal Care: beelden van diergezondheid en dierenwelzijn in agroclusters [‘Animal Care: Images of Animal Health and Welfare in Agriclusters’]. InnovationNetwork report, December 2003.
2. Agroparken: perspectieven en dilemma’s [‘Agroparks: Perspectives and Dilemmas’]. InnovationNetwork report, October 2000.
3. Deichmann, U., Kaiser, K., Lall, S.V. & Shalizi, Z. 2005. Agglomeration, Transport and Regional Development in Indonesia. World Bank Policy Research Working Paper 3477. Washington, DC, World Bank.
4. De Wilt, J.G., van Oosten, H.J. & Sterrenberg, L. (2000). Agroproduction Parks: Perspectives and Dilemmas. The Hague, the Netherlands.
5. Personal interviews with FAO, UNIDO and UNDP staff during visit to Ethiopia in November 2014.
6. The report ‘Animal Care’ provides evidence to suggest that clustering in agroparks will dramatically reduce the risk of diseases entering this closed environment.
7. This idea is further elaborated in the design for the High Care park. See: ‘Animal Care: Images of Animal Health and Welfare in Agriclusters’, Innovation Network report, December 2003.

ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ ДЛЯ РАСПОЛОЖЕНИЯ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО УЧАСТКА АГРОПАРКОВ

Р.З.МИРЗОЕВ

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются основные факторы создания и расположения агропарков. В широком аспекте представлены влияние и взаимосвязь различных факторов на расположение парков. Учитывая мировой опыт даётся объяснение будущих преимуществ правильного определения территориального участка, кластеризации и агропарковой концепции.

Ключевые слова: агропарк, бизнес-план, инвестиция, инфраструктура, сельское хозяйство, логистика, кластеризация, индустриальный парк, социальные льготы.

THE MAIN FACTORS FOR LOCATION AND DETERMINATION OF ORGANIZATION OF THE TERRITORIAL AREA OF AGROPARKS

R.Z.MIRZAYEV

SUMMARY

The article discusses the main factors of creation and location of agro-parks. In a broad aspect, the influence and interconnection of different factors on the location of parks are presented. Considering the world experience gives an explanation of future benefits of correct definition of a territorial area, clustering and agro-park concept.

Keywords: agropark, business plan, investment, infrastructure, agriculture, logistics, clustering, industrial park, social exemptions.

Redaksiyaya daxil oldu: 31.10.2018-ci il
Çapa imzalandı: 02.05.2019-cu il